

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 55. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360051744/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

udkaarne Aanders Kor. Bogen begynder: «Man vil i disse Breve finde Udtalelser af en Aand, som føler, ikke af en Aand, som arbejder.» Alt ligger heri. Hvorfor arbejder han ikke? Fordi han er ulykkelig. Hvorfor er han ulykkelig? Fordi han er altfor ømtaalig, altfor modtagelig for Stemninger og Indtryk. Han er lutter Hjerte, og Hjertet arbejder ikke.

Det var Regelens, Mandstugtens, Militærdespotiets Tid. Det var den Epoke, i hvilken blandt Videnskaberne Matematikken stod i højest Anseelse, blandt Dyderne Handlekraften forenet med Evnen til ubetinget Underkastelse. Obermann tilhører ikke med en eneste Fiber i sit Hjerte denne Tid; thi han afskyr baade Disciplinen og Matematikken saa kraftigt som nogen senere Romantiker kunde gøre det. Han spotter de Filistre, der daglig gaar den samme afmaalte Spaseretur og daglig vender om paa samme Sted. Han holder ikke af forud at vide, hvorledes hans Følelse vil blive paavirket. Lad Aanden, siger han, stræbe at give sine Frembringelser en vis Symmetri, Hjertet arbejder ikke og kan kun frembringe, naar man forskaaner det for al Tildannen. Man føler dette forstandsfiendtlige Princip i hans Breve: de udgør en tung, bred, alvorlig, slet skreven Bog, der tager sig ud som en Række Improvisationer, hvilke Forfatteren i Følelsen af, at de var hans Hjertes Børn, ikke har villet eller kunnet give nogen vindende eller tiltalende Form. Ganske vist er der Guldkorn skjulte rundt omkring i Værkets tunge Malm; men disse Guldkorn maa opsøges med pinlig Møje, medens et literært Talent vilde have formaaet at forgylde den hele Masse dermed.

Bogens Helt hører til den Klasse af Ulykkelige, som synes skabte for Livets Skyggeside og aldrig kommer til at bo i dets sol. Der er, som Hamlet siger, foruden mange fortrinlige Egenkaber en egen «Last» i deres Natur, som standser Delenes sammenspil. I Uhrets saa fint sammensatte Indre brister nu en lille Fjeder, nu et lille Hjul, og Værket staar for lange Tider stille. Obermann har ingen fast Sysselsættelse, ingen Virkekrets, intet Fag og havner først paa Bogens sidste Sider i det Forsæt at ville optræde som Forfatter; men Læsren faar ingen ret Tro til at der paa denne Bane venter ham Held. Hvem der har ragt et nok saa lille Værk for Lyset og som husker tilbage, éd, hvilken næsten utrolig Mængde af gunstige Omstændigheder er har maattet indtræde, hvilket overordenligt Antal af smaa og store Hindringer han har maattet overvinde, hvor nøje han

har maattet passe paa Tiden, hvor ivrigt han har maattet benytte Lejligheden og Øjeblikket, hvor mange Gange han har staaet i Begreb med at opgive det Hele, hvor mange Anfald af Hæsbøshed og Modløshed han har besejret, blot for at naa dette ringe Maal; det ringeste levendefødte Værk indbefatter titusinde Triumfer. Og hvilken Sammenknytning af Omstændigheder udfordres ikke for at det saa ikke dør lige efter Fødselen! Ligesaa mange som for en levende Organisme. Værket maa finde ligesom et aabent Sted, i hvilket det passer ind, Interessen derfor maa ikke krydses af andre stærkere Interesser, Strømmen maa ikke gaa i modsat Retning, Talentet maa ikke overstraales af et større Talent. Det maa ikke minde om noget Tidligere, det maa end ikke ved et Tilfælde ligne noget Andet, og det maa dog paa en eller anden Maade knytte sig til noget allerede Bekendt og følge en Vej, der allerede er banet. Det maa endelig komme i den rette Belysning. Der er Værker, som uden at være blødagtige bliver blødagtige i Belysning af en samtidig Begivenhed eller samtidig Frembringelse. Der er Værker, som bliver gammeldags, Værker, som bliver fattige og ligesom blege.

Obermann vil som Forfatter neppe komme til at henhøre til en anden Klasse af Skribenter end Sénancour, dem, for hvem Hemmeligheden ved at trænge igennem er som en Art Trolddom.

Hans Breve indeholder en alsidig Fremstilling af hans Sjæleliv og Sjælehistorie. Den sidste er sammentrængt i disse Ord: «Ak, hvor Mennesket er stort saalænge det er uerfarent, hvor det vilde være rigt og frugtbart, hvis ikke Næstens kolde Blik og Uretfærdighedens kolde Vindpust udtørrede vort Hjerte. Jeg trængte til Lykke. Jeg var skabt til at lide. Hvem kender ikke de mørke Dage henimod Vinterens Komme, paa hvilke selv Morgenen bringer en Fortætning af Taagerne og kun begynder at sprede Lys ved nogle mørke Linier af en brændende Farve paa de sammenhobede Skyer. Tænk paa hint Taageslø, hint orkanagtige Vindstød, hint blege Skær, denne Piben gennær Træerne, der giver efter og skælver, hin lange Tuden, hvis sønderrivende Lyd ligner rædsomme Klager: det var mit Livs Morgen. Ved Middagstid koldere og stadigere Storme, henimod Aften tættere Mørke, og Menneskets Dag er tilende.»

For en Natur med saa tungt et Sind er hele det ordnede Liv utaaleligt. Det vanskeligste og pinligste Tidsskæl i enhver Mands Liv, Tidspunktet, paa hvilket han skal vælge et